

Szczecin, 17.08.2015

Ocena

rozprawy doktorskiej mgr Grażyny Szmyt pt. „Efektywność treningu prozdrowotnego w uwalnianiu się od nałogu tytoniowego kobiet w zależności od ich profilu genetycznego receptora dopaminy”

Jednym z istotnych problemów współczesnego społeczeństwa jest uzależnienie związane z paleniem tytoniu. Obecnie istnieje szereg publikacji na temat negatywnych skutków palenia papierosów oraz ekspozycji na dym tytoniowy. Pomimo świadomości o szkodliwości palenia, osoby uzależnione często nie są w stanie zrezygnować z określonych wymuszonych zachowań zmierzających do palenia papierosów.

O skali problemu świadczą dane statystyczne, zgodnie z którymi dziennie na świecie wypalanych jest około 15 miliardów papierosów. Według Światowej Organizacji Zdrowia obecnie papierosy pali ponad miliard ludzi na świecie. Dane szacunkowe podają, że schorzenia spowodowane tym nałogiem pochłaniają każdego roku więcej ofiar niż AIDS, wypadki samochodowe i lotnicze oraz wszystkie konflikty zbrojne łącznie. Określa się, iż obecnie na świecie papierosy pali około 45,5 % mężczyzn i 12 % kobiet, a każdego dnia około 100 tysięcy młodych osób, dołącza do tego grona. Palenie papierosów jest zatem jednym z najważniejszych czynników przedwczesnej śmierci - z powodu uzależnienia od nikotyny dziennie umiera 11 tys. osób. Dlatego też nawet częściowe ograniczenie palenia, jest niezwykle istotne, ponieważ może ochronić przed przedwczesnym zgonem.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska mgr Grażyny Szmyt podejmuje ciekawy i istotny problem badania efektywność treningu prozdrowotnego w uwalnianiu się od nałogu tytoniowego kobiet w zależności od ich profilu genetycznego receptora dopaminy. Praca doktorska została wykonana w Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu pod kierunkiem dr hab. Piotra Gronka, prof. AWF. Treść dysertacji mgr Grażyny Szmyt ma klasyczny układ i jest przedstawiona na **152 stronach** wydruku komputerowego. Tekst jest zaopatrzony w wykaz skrótów oraz wydzielony spis piśmiennictwa (rozdział „Piśmiennictwo”) liczący 204 pozycji literaturowych oraz 13 adresów stron internetowych (10 stron), w większości z ostatniej dekady, streszczenie w języku polskim i angielskim, a także aneks zawierający formularze 3 ankiet i dzienniczek – arkusz obserwacji.

Część poglądowa („Wstęp”) (licząca 25 stron, w tym 4 ryciny) stanowiąca przegląd piśmiennictwa wprowadza czytelnika w zagadnienia dotyczące przedmiotu badań Doktorantki. Opisuje Ona kolejno wagę problemu uzależnienia od nikotyny w Polsce i na świecie, genetyczne oraz społeczno-ekonomiczne i kulturowe predyspozycje do palenia papierosów. Następnie Doktorantka przedstawia różne metody terapeutyczne stosowane w leczeniu nałogu palenia papierosów.

Niestety, nie udało się Doktorantce w tej części rozprawy uniknąć zbyt wielu uproszczeń i skrótów myślowych. Opisując problem uzależnienia od palenia papierosów na świecie, Autorka zastosowała pojęcie „kraje z niską i wysoką przewagą” (str. 11). Jakkolwiek Doktorantka zamieściła w tekście rozprawy wyjaśnienie, to jest ono dla recenzenta nie do końca zrozumiałe. Bardzo proszę, aby podczas publicznej obrony Doktorantka doprecyzowała te określenia.

Zastanawiające jest również konsekwentne stosowanie w całej rozprawie określenia „gen receptora dopaminy”. Poprawnie powinno się raczej mówić o genie kodującym receptor dopaminy.

Przygotowując pracę do publikacji, warto rozważyć zmianę określeń żargonowych oraz niezbyt szczęśliwych sformułowań, jak np. „ujemne skutki”, „kosmetolożki”, „ankieta uwierzytelniła” (str. 15), „studentki wcześniej wspomnianej uczelni” (str. 16), „daje to plus” (str. 29). Należy również zwrócić uwagę, że przedstawiony na Ryc. 1.4. (str. 16) wzór nikotyny nie jest wzorem sumarycznym, a półstrukturalnym. Jakkolwiek praca dotyczy problemu walki z nałogiem palenia papierosów, to ze względu na naukową rzetelność należałoby podać nazwę łacińską tytoniu szlachetnego – *Nicotiana tabacum*, L. Niepoprawnym jest natomiast twierdzenie, że psiankowate to rząd (str. 17). Psiankowate (*Solanaceae*) są jednostką taksonomiczną w randze rodziny należącej do rzędu psiankowców (*Solanales*).

Niezbyt szczęśliwie jest sformułowane zdanie na stronie 19: „W swej pracy przeglądowej Maeda i in., [2011] wskazują na ważną rolę takich genów jak cytochrom P450 (CYP) 2A6 oraz receptory acetylocholiny (nAChRs) [Maeda i in., 2011]”. Czytelnik może mieć wątpliwości, czy chodzi o białko, czy gen je kodujący. Dla porządku należy zaznaczyć, że określenie izoform cytochromu P450 należy zapisywać łącznie, w tym przypadku powinno to mieć postać CYP2A6.

Celem pracy była analiza i ocena skuteczności treningu prozdrowotnego w uwalnianiu się od uzależnienia nikotynowego w zależności od profilu genetycznego receptora dopaminy.

Realizacja tych założeń badawczych wymagała opracowania przez mgr Grażynę Szmyt w pierwszej kolejności ankiet pozwalających zdiagnozować problem wśród potencjalnych uczestniczek programu badawczego, a następnie monitorować postępy i zebrać informacje zwrotne o przydatności autorsko opracowanego programu wspomagającego rzucenie palenia. Następnie, Doktorantka opracowała program ćwiczeń (trening koncentracji lub trening koncentracji w połączeniu z treningiem aerobowym) dla uczestniczek realizowanego projektu badawczego. Dwa kolejne rozdziały („**Problemy i Hipotezy Badawcze**” oraz „**Material Metody Badań**”) opisane są niezwykle

szczegółowo i zajmują 25 stron dysertacji wzbogacone o zdjęcia ilustrujące kolejne etapy ćwiczeń koncentracji.

W przypadku tej części pracy proponowałbym, by Doktorantka podczas przygotowywania autoprezentacji zwróciła uwagę na zapis sekwencji nukleotydów stosowanych starterów, ponieważ w dysertacji jest on chaotyczny (niektóre pisane są wielką, inne – małą literą) (str. 45).

Doktorantka mierzyła wysokość ciała przed i po 6-tygodniowym programie treningowym. Jakie jest prawdopodobieństwo, że u dorosłych kobiet nastąpi zmiana tego parametru w ciągu 6 tygodni?

Nie mogę się również zgodzić ze stwierdzeniem iż „U każdej osoby badanej warunki dokonania pomiaru były przez cały czas trwania badań niezmiennie, jednakowe, co w konsekwencji gwarantuje rzetelność wykonanych pomiarów” (str. 47). Niezmiennosc warunków może ograniczyć błąd systematyczny, jednak nie może zagwarantować rzetelności pomiarów, choć dla rzetelności, również ma znaczenie.

Omówienie **wyników** zajmuje 47 stron. Ta część zawiera 10 tabel i 3 ryciny. Wyniki opisane przez Doktorantkę są oryginalnym i interesującym Jej wkładem w rozwój badań nad zagadnieniami dotyczącymi treningu prozdrowotnego w uwalnianiu się od uzależnienia nikotynowego w aspekcie profilu genetycznego receptora dopaminy.

Na szczególną uwagę zasługuje rozległa i bardzo dobrze przygotowana analiza statystyczna uzyskanych przez Badaczkę wyników. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest zawarcie podsumowania omawianej w danym podrozdziale pracy wyników, co znacznie ułatwia ich śledzenie przez czytelnika. Dodatkowo, ostrożne wnioskowanie zawarte w tych podsumowaniach świadczy to o dużej dojrzałości naukowej Doktorantki.

Chciałbym także zapytać, dlaczego w analizie wieku uczestniczek badania Doktorantka stosuje dwa miejsca dziesiętne przy podawaniu wartości średniej i odchylenia standardowego, podczas, gdy wartości minimalne i maksymalne są przedstawiane jako liczby całkowite, jak to zostało opisane w

Tabeli 5.1. na str. 61. Szkoda, że Doktorantka uległa pokusie bezkrytycznego przyjmowania wyników obliczeń statystycznych, przewyższając tym dokładność danych źródłowych, co raczej nie powinno mieć miejsca. Podobnie jest w przypadku danych zawartych w Tabeli 5.5. (str. 73) – niepotrzebne jest podawanie dziesiątych części osób. Moim zdaniem należało w tym miejscu zastosować zaokrąglenia obliczonych wartości do najbliższej liczby całkowitej.

Dyskusja uzyskanych wyników przeprowadzona jest na 21 stronach i zawiera 1 tabelę. Autorka odnosi uzyskane przez siebie wyniki do danych literaturowych, próbując wyjaśnić zasadność podejmowania prób rzucenia palenia papierosów, a szczególnie wspomaganie tego procesu opracowanymi przez siebie metodami. Dyskusja jest dojrzała i wyważona, choć w niektórych miejscach daje się zauważyć wtręty stylu popularno-naukowego, nie pasującego do charakteru pracy, jaką jest rozprawa doktorska.

Na podstawie przeprowadzonych badań Doktorantka sformułowała 6 **wniośków** (zawartych w rozdziale „Podsumowanie i Wnioski”) wskazując m.in., że osoby posiadające allel 7 w genie kodującym receptor dopaminy D4DR mają ponad dwukrotnie większą szansę na zaprzestanie palenia, niż osoby nie posiadające tego allelu.

Za najciekawsze z punktu widzenia praktycznego uważam stwierdzenie, że osoby wykonujące trening aerobowy połączony z treningiem koncentracji mają ponad trzykrotnie większą szansę na zaprzestanie palenia papierosów, niż osoby nie wykonujące treningu aerobowego. Doktorantka wskazała skuteczniejszą metodę wyzwolenia się z nałogu tytoniowego dla osób, które są zdeterminowane podjąć to wyzwanie.

Pod względem redakcyjnym rozprawa wymagałaby dopracowania. W trakcie czytania pracy natknąć można się na błędy interpunkcyjne, literowe, a także braki odnośników literaturowych.

Po przeczytaniu dysertacji mgr Grażyny Szmyt recenzent nie ma wątpliwości, że Doktorantka wypełniła zadania postawione w celu pracy. Przytoczone przez mnie uwagi są w głównej mierze redakcyjne i mają jedynie

UNIwersytet Szczeciński
**WYDZIAŁ KULTURY FIZYCZNEJ
I PROMOCJI ZDROWIA**

pomóc Autorce w przygotowywaniu pracy do druku. W żaden sposób nie wpływają na moją bardzo wysoką ocenę recenzowanej pracy.

Uważam, że rozprawa doktorska mgr Grażyny Szmyt wnosi istotne elementy zarówno poznawcze, jak i aplikacyjne w dziedzinie badań dotyczących skuteczności treningu prozdrowotnego w uwalnianiu się od uzależnienia nikotynowego w zależności od profilu genetycznego receptora dopaminy.

Przedstawiona do oceny rozprawa spełnia warunki określone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. W związku z tym wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego, Sportu i Rehabilitacji Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu o dopuszczenie mgr Grażyny Szmyt do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Szczecin, 17 sierpnia 2015

dr hab. Paweł Cieszczyk, prof. US

PROWIZERAN
WydZIAŁ KULTURY FIZYCZNEJ I PROMOCJI ZDROWIA
UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO
dr hab. Paweł Cieszczyk, prof. US

